

COĞRAFYA Sınıf-10

KONU DÜNYADA NÜFUSUNUN DAĞILIŞI ÜZERİNDE ETKİLİ OLAN FAKTÖRLER

Nüfusun dünya genelindeki dağılışı her yerde eşit değildir. Bazı yerler sık, bazı yerler seyrek nüfuslu iken bazı yerlerde ise nüfus bulunmamaktadır. Nüfusun yeryüzüne dağılışında etkili olan faktörler **doğal** ve **beşeri** olmak üzere ikiye ayrılır.

Dünyada Nüfusun Dağılışını Etkileyen Faktörler

Doğal Faktörler

- İklim
- Yeryüzü Şekilleri
- Toprak Yapısı
- Kara ve Denizlerin Dağılışı
- Su Kaynakları

Beşeri Faktörler

- Tarihi Faktörler
- Tarım
- Sanayi
- Madencilik
- Turizm
- Ulaşım
- Ticaret

Doğal Faktörler

Dünya üzerinde hızla etkili olan teknolojik gelişmeler, doğal faktörlerin nüfusun dağılışındaki belirleyici etkisini azaltmış olmasına rağmen, nüfusun dağılışında doğal faktörlerin en önemli etkiye sahip olduğunu söylemek mümkündür.

İklim: Tarım, sanayi ve hizmetler sektörü gibi ekonomik faaliyetlerle insanların yaşam şartlarını etkileyen en önemli faktörlerden biridir. Bu nedenle elverişli şartların olduğu ılıman iklim bölgelerinde nüfusun yoğunlaştığı görülmektedir.

Sıcaklık, yağış ve kuraklığın çok fazla olduğu veya aşırı soğukların görüldüğü bölgeler, yerleşmeye uygun olmadığı için seyrek nüfusludur.

Yeryüzü Şekilleri: Dağlık ve engebeli alanlar, insan faaliyetlerinin çoğunu güçleştirdiği için seyrek nüfuslanmıştır. Ayrıca yükseltinin artmasına bağlı olarak azalan sıcaklıklar, bu tür yerlerde nüfusun seyrekleşmesinde etkili olmuştur. Yükselti ve engebenin az olduğu alanlarla deniz seviyesine yakın yerlerde ise genellikle nüfusun yoğunlaştığını görmek mümkündür.

Toprak Yapısı: Verimli tarım topraklarının bulunduğu alanlar (Nil Deltası, Mezopotamya Ovası vb.) sık nüfuslu iken tarıma elverişli olmayan topraklar (çöl ve tundra toprakları gibi) ise seyrek nüfusludur.

Fotoğraf: Yamal Yarımadası (Sibirya / Rusya)

Kara ve Denizlerin Dağılışı: Karaların daha fazla alan kapladığı Kuzey Yarım Küre, Güney Yarım

Küre'ye göre daha fazla nüfusa sahiptir. Bu açıdan bakıldığında dünya nüfusunun yaklaşık %90'lık kısmının Kuzey Yarım Küre'de yaşadığı görülmektedir.

Su Kaynakları: Tarihsel süreçte ilk yerleşmelerin genellikle su kaynaklarına yakın yerlere kurulduğu görülür. Bu tür bölgeler, günümüzde de nüfusun sıklaştığı alanlar arasında yer almaktadır. Ganj, Indus, Nil gibi akarsuların çevresi, tarımsal faaliyetler ve zengin su potansiyeli açısından nüfusun yoğunlaştığı yerlere örnek verilebilir.

Beşeri Faktörler

Tarihi Faktörler: Tarihsel süreçte ilk yerleşmelerin bulunduğu alanların büyük bir kısmı, günümüzde de nüfusun yoğunlaştığı yerler olarak dikkat çekmektedir. Böyle bir durumun ortaya çıkmasında dinî ve kültürel unsurların bu bölgelerde toplanmasının büyük payı vardır. Nil, Mezopotamya, Hint ve Çin medeniyetlerinin ortaya çıktığı alanlarda bugün de nüfusun yoğunlaştığı görülebilir.

Tarım: İnsanların yerleşik hayata geçmelerinde etkili bir faktör olan tarım, icra edildiği alanların sık nüfuslu olmasını sağlamıştır. Bu bakımdan Güney Avrupa, Mezopotamya Ovası, Mısır Deltası, Hindistan, Çin, Brezilya ve Arjantin tarımsal faaliyetler sayesinde nüfusun yoğunlaştığı yerlere örnek verilebilir.

Sanayi: Sanayi Devrimi'nden sonra sanayi bölgelerine doğru başlayan göç hareketleri bugün de devam etmektedir. Günümüzde genellikle sanayinin etkili olduğu bölgelerde nüfusun yoğunlaştığı görülür. Sanayinin etkisiyle nüfusun yoğunlaştığı bölgelere Batı Avrupa, Doğu Asya ve Kuzey Amerika'nın doğusu örnek verilebilir.

Madencilik: Nüfusun dağılışını etkileyen faktörlerden bir diğeri sanayiyle birlikte önemi daha da artan madencilik faaliyetidir. Bir bölgede ekonomik değeri yüksek olan madenin yeterli miktarda bulunması, o madeni çıkarma ve işleme faaliyetlerine bağlı olarak nüfusun dağılışını etkiler. Güney Afrika Cumhuriyeti'nin Johannesburg şehri elmas ve altının yoğun olarak çıkarıldığı yerler olmasından dolayı sık nüfuslu alanlara örnek verilebilir.

Görsel: Johannesburg / Güney Afrika Cumhuriyeti

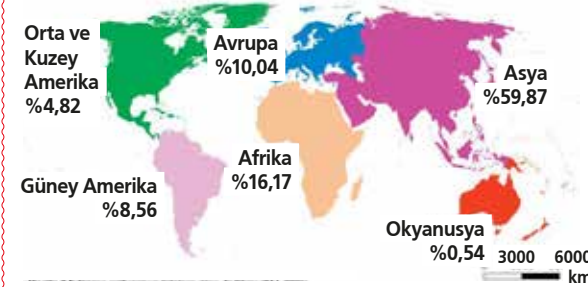
Turizm: Turizm potansiyeli olan bölgelerde turizm sezonu boyunca diğer dönemlere göre belirgin bir nüfus artışı gözlenir. Akdeniz kıyı kuşağında yer alan ülkelerde (İspanya, Fransa, Yunanistan, Türkiye vb.) yaz mevsiminde, dağlık ve kış mevsiminin uzun sürdüğü ülkelerde (İsviçre, Norveç, Kanada, Türkiye vb.) ise kış mevsiminde nüfus artışı

gözlenmektedir.

Ulaşım: Ulaşım olanaklarının geliştiği, yolların kavşak noktası konumuna geldiği yerlerde nüfusun yoğunlaştığı görülür. Bir bölgede ulaşımın gelişmesi, ekonomik faaliyetlerdeki gelişimin yanı sıra hızlı nüfus artışını da beraberinde getirir.

Ticaret: Sanayi, madencilik, turizm, ulaşım gibi faaliyetlerin geliştiği yerlerde ticaretin de geliştiğini söylemek mümkündür. Dolayısıyla bu tür yerlerdeki nüfus artışında bahsedilen faaliyetlerin yanı sıra ticaret de önemli bir etkiye sahiptir.

Dünya nüfusunun kıtalara dağılışına bakıldığında nüfusun yarıdan fazlasının Asya Kıtası'nda olduğu görülür. Doğu, Güney ve Güneydoğu Asya nüfusun en kalabalık olduğu alanlardır. Özellikle Çin ve Hindistan dünya nüfusunun yaklaşık 1/3'ünden fazlasını oluştururken Sibiryaya, Himalayalar ve iç kesimlerde kalan çöllere ise nüfusun seyrek olduğu alanlardır. Dünya nüfusunun yaklaşık %16'sını oluşturan Afrika Kıtası'nda Nijerya ve Mısır, kıtanın en fazla nüfusa sahip ülkeleri olarak dikkat çekmektedir. Ekvatorial iklim ile çöl ikliminin etkili olduğu Afrika Kıtası'nın büyük bir bölümünde nüfusun seyrekleştiğinden söz edilebilir.

Harita : Dünya nüfusunun kıtalara göre dağılımı

Dünya nüfusunun yaklaşık %13'ünü oluşturan Kuzey ve Güney Amerika kıtalarında nüfusun önemli bir kısmı özellikle Kuzey Amerika Kıtası'nın doğu kıyılarında toplanmıştır. Bunda sanayi ve ticaretin bu bölgede gelişmiş olması önemli bir etkenidir. Dünya nüfusunun yaklaşık %10'unu oluşturan Avrupa Kıtası'nda ise Almanya, İngiltere, İtalya ve Fransa nüfusu en fazla olan ülkelerdir. Dünya nüfusunun yaklaşık %0,5'ini oluşturan Okyanusya Kıtası'nda nüfusun büyük çoğunluğu Avustralya'da toplanmıştır. Avustralya'nın iç ve batı kesimleri çöl ikliminden dolayı seyrek nüfuslu iken doğu, güney ve kuzey kesimleri ise yoğun nüfusludur. Antarktika Kıtası, yılın tamamında buzullarla kaplı olduğu için burada yerleşik hayat yoktur. Dünyada nüfusun durumunu belirlemek ve dünya üzerinde bulunan iki farklı yeri karşılaştırabilmek için nüfus yoğunluğu ölçütü kullanılır. Herhangi bir alanda yaşayan nüfus ile o alanın yüz ölçümü arasındaki oran **aritmetik nüfus yoğunluğunu** vermekte ve bu yoğunluk kişi/km² olarak ifade edilmektedir.

SORULAR

Soru 1:

Nüfusun yeryüzüne dağılışında doğal ve beşeri faktörler etkilidir.

Aşağıda verilen yerlerin hangisinde nüfusun dağılışında doğal şartların etkisi diğerlerine göre daha azdır?

- A) Orta Doğu B) Batı Avrupa C) Güney Amerika
D) Güney Batı Avustralya E) Orta Afrika Cevap: B

Soru 2:

Dünya haritasında nüfus ve yerleşmenin az olduğu bazı yerler gösterilmiştir.

Bu yerlerden hangi ikisinde yerleşmenin az olmasında benzer doğal koşullar etkili olmuştur?

- A) I ve II B) I ve IV C) II ve III
D) III ve IV E) IV ve V Cevap: B

Soru 3:

Aşağıdaki nüfus dağılışı ve bu dağılışa etkili olan temel faktör eşleştirmelerinden hangisi doğru olarak verilmiştir? (Nüfus Dağılışı – Faktör)

- A) Asya kıtasının kuzeyi seyrek nüfusludur – Bakı
B) Kuzeybatı Avrupa yoğun nüfusludur – Yeryüzü şekilleri
C) Amerika kıtasının kuzeyi seyrek nüfusludur – Ulaşım
D) Avustralya'nın orta ve batı kesimlerinde nüfus seyrek – Yeryüzü şekilleri
E) Grönland adasında nüfus seyrek – İklim Cevap: E

**OGM
MATERYAL**
ORTAÖĞRETİM GENEL MÜDÜRLÜĞÜ